

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

یکی از عبادات بزرگ در اسلام، نماز است. شاید بعد از اسلام آوردن و مسلمان شدن، اولین کاری که به یک مسلمان آموزش داده می‌شود، نماز باشد. آن عبادتی که بناست زندگی انسان مسلمان را با خداوند پیوند بزند، نماز است. احادیث و آیات زیادی درباره اهمیت نماز بیان شده است اما در این میان، در روایتی از پیامبر خدا^(ص) آمده است که: «إِنَّ الزَّكَاةَ مِنْ أَمْرِ يُقْوِمَانِ فِي الصَّلَاةِ، وَرُكُوعُهُمَا وَشُجُودُهُمَا وَاجِدٌ، وَإِنْ مَا بَيْنَ صَلَاتَيْهِمَا مِثْلُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ؛ دُونَ فَرَاتٍ مِنْ بَيْتِ نَجَافٍ»^(۱) و در روایتی دیگر آمده است: «نماز آن‌ها با یکدیگر از زمین تا آسمان است».

این چه سری است که می‌تواند زمین تا آسمان در نماز خواندن ما تفاوت ایجاد کند و نماز زمینی ما را آسمانی کند؟ آنچه باید بدانیم، این است که ظاهر نماز اگرچه ملاک صحت است و لازم است که باشد و باید رعایت شود، اما چیزی فراتر از این ظاهر باید باشد که این نماز را اوج بدهد و بالا ببرد.

در یک کلمه اگر بخواهیم پاسخ این سؤال را بدهیم، باید بگوییم مهم فهم معنای نماز است. بله، فهم معنای نماز، کلید بالا رفتن در این عبادت اسرارآمیز است. به میزانی که ما اسرار این عبادت بزرگ را بفهمیم و بتوانیم در این عوالم سیر کنیم، باطن نماز ما نیز اصلاح خواهد شد.

باید ببینیم نگاه اولیای خدا به نماز چگونه است و سپس نگاه و تصور خودمان را باتوجه به آن اصلاح کنیم. مرحوم آیت...ری شهری درباره نگاه اولیای خدا مخصوصاً آیت...بهجت^(۲) به نماز می‌گوید: «آیت...بهجت رحمة... تعالی می‌فرمودند کمترین مراتب لقاء... آن حالی است که در نماز به انسان دست می‌دهد و انسان در حال نماز، احساس یک نوع انس با خدا و دلگرمی پیدامی‌کند. جاذبه دیدار خدا، انسان را مجذوب خودش در نماز می‌کند تا انسان از نماز لذت ببرد و احساس شیرینی کند. لذتی که اولیای خدا از نماز می‌برند، بالاترین جایگاه بوده و این پایین‌ترین مرتبه لقاء... است که به نمازگزار حقیقی دست می‌دهد».

پیامبر خدا^(ص) چون وقت نماز می‌رسید، چنان منقلب می‌شدند که گویا از مدت‌ها قبل، منتظر فرارسیدن چنین وقتی بوده‌اند و در این حال نه ایشان کسی را می‌شناخت و نه کسی ایشان را.

روزی به ابوذر غفاری فرمودند: «ای اباذر! خداوند متعال، نماز را محبوب دل من ساخته است؛ همان‌گونه که غذا را محبوب دل گرسنگان و آب را مطلوب تشنگان قرار داده است؛ البته گرسنه و تشنه از غذا و آب سیر می‌شوند. اما من هرگز از نماز سیر نمی‌شوم». خداوند این حالت را به همه مشتاقان و عاشقان معبود حقیقی و ما عنایت کند!

از همسر پیامبر^(ص) روایت شده است: «با رسول خدا^(ص) سخن می‌گفتم، همین که موقع نماز می‌شد، حالتی به خود می‌گرفت که گویی نه او را می‌ی شناخته‌ام، نه ما او را می‌شناخته‌ایم».

درباره آیت...بهجت^(۳)، این مجسمه نماز در عصر ما، نقل شده است: تابستان بود و هوای شهر قم داغ‌داغ بود. برایشان پنکه‌ای تهیه و به سختی قانعشان کردند که پنکه، در زمان نماز خواندن روشن باشد. پنکه اما چاره‌ای برای گرما نبود. روزی با همان تن خیس عرقشان بعد از فراغت از نماز، رویه فرزندشان کردند و گفتند: «اگر سلاطین عالم، لذت نماز را درک می‌کردند، به دنبال لذت‌های دیگر دنیا نمی‌رفتند».

اصلاح تصور ذهنی ما درباره نماز، یعنی بدانیم در نماز قرار است با چه کسی صحبت کنیم. داراترین دارایان، داناترین دانیان، خدایی که از همه‌کس به ما نزدیک‌تر است و از مادر به ما مهریان‌تر است، همان دوستی که از رگ گردن به ما نزدیک‌تر است و بر همه چیز قادر است، در هنگام نماز، ما را قرامی خواند تا با او نجوا و درد دل کنیم و درک و یادآوری همین معنای نماز، ما را اوج می‌دهد و بالا می‌برد.

از احکام نماز قضا

نماز ستون دین ما مسلمانان است. به همین دلیل بی‌راه نیست اگر در مورد بجای آوردن بی‌کم و کاست آن برای مان سوال‌های زیادی مطرح شود. در همین رابطه امروز به سوال شما در مورد این واجب بی‌بدیل پاسخ می‌گوییم.

سؤال

فرد شاغلی به دلیل بیماری به صورت موقت، مدتی خانه‌نشین شده و فرصتی به دست آورده است تا قضای نمازهایش را به جا آورد. اما فقط می‌تواند آن‌ها را نشسته بخواند. آیا به جا آوردن نمازهای قضا به صورت نشسته، جایز است؟

پاسخ اجمالی

اگر امکان رفع بیماری نباشد، این شخص می‌تواند نمازهای قضای قبلی خود را به صورت نشسته بخواند، ولی اگر امکان بهبودی وجود دارد و آن شخص بتواند بعد از نمازهای خود را ایستاده بخواند، گروهی از مراجع گفته‌اند باید صبر کند تا سلامتی خود را به دست آورد و بعد از آن، نمازهای قضایش را بخواند، اما گروهی دیگر از فقها، خواندن نمازهای قضا به صورت نشسته در این وضعیت موقت رانیز جایز و کافی دانسته‌اند. در هر حال، چنین فردی موظف است در حال بیماری، نمازهای روزانه‌اش را به هر شکلی که قادر است، بخواند.

آیت...العظمی خامنه‌ای

نمازهای قضا را باید مانند نمازهای ادا که ایستاده می‌خواند، بخواند و اگر نمازهای ادا را هم نمی‌تواند ایستاده بخواند، چنانچه امید به خوب شدن ندارد، می‌تواند نشسته بخواند، وگرنه احتیاط آن است که تأخیر بیندازد و در زمان خوب شدن آن را انجام دهد.

آیت...العظمی سیستانی

کسی که به دلیل عذری نمی‌تواند نماز خود را با رعایت تمامی شرایط بخواند و بداند که عذر از بین می‌رود، پس به احتیاط لازم باید قضای نمازهای خود را تا زمان برطرف شدن عذر به تأخیر بیندازد، اما اگر بداند که تا آخر عمر عذر مرتفع نمی‌گردد، جایز است که اقدام به قضا در صورتی که احتمال دهد عذر باقی می‌ماند و برطرف نمی‌گردد، جایز است. ولی در هر حال، چنانچه قضا کند و عذر از بین برود و ایراد و نقص در ارکان نماز باشد، باید دوباره قضا کند و اگر در غیر آن باشد، تکرار قضا لازم نیست.

آیت...العظمی مکارم شیرازی

در صورتی که نمی‌تواند ایستاده بخواند، مانعی ندارد نشسته قضا کند.

آیت...العظمی شبیری زنجانی

خیر، نمی‌تواند فقط در فرضی که دیگر بهبودی نیابد - و قادر به نماز ایستاده نباشد - نشسته قضا کردن جایز است.

آیت...العظمی صافی گلپایگانی

به همان نحوی که تمکن دارد، نمازش را قضا کند.

آیت...العظمی نوری همدانی

مانعی ندارد.

آیت...هادی تهرانی

۱. بله می‌تواند نشسته بخواند.

۲. نمازهای قضایی که به صورت نشسته به جا آورده است، کفایت می‌کند و وظیفه‌اش ساقط شده است و پس از بهبودی نیز لازم نیست آن‌ها را به صورت عادی دوباره انجام دهد.

مادری معامله با خداست

احیای جایگاه زن

اسلام در زمانه‌ای ظهور کرد و پیامبر^(ص) در شرایطی به رسالت مبعوث شدند که در جامعه جاهلی عرب، زن شان و منزلتی نداشت و داشتن فرزند دختر، ننگ و عار محسوب می‌شد و اگر به کسی خبر می‌دادند که نوزاد متولد شده او دختر است، از شدت خجالت چهره‌اش سیاه می‌شد! اما پیامبر اکرم^(ص) در چنین شرایطی، پرچم مبارزه فکری و عملی با این فرهنگ منحط را برافراشتند و با رفتار خود و تبیین و ترویج آموزه‌های اسلام، جایگاه ممتاز و شأن بی‌بدیل زن را احیا کردند.

تکریم دختر توسط پیامبر^(ص)

از جلوه‌های مبارزه پیامبر^(ص) با فرهنگ منحط جامعه جاهلی درباره زنان، تکریم و احترام ویژه دخترشان حضرت فاطمه زهرا^(ص) بود، چنان‌که با ورود حضرت فاطمه^(ص) می‌ایستادند و می‌فرمودند: «فاطمه^(ص) کوثر، یعنی خیر کثیر است». این فقط تعریف و تمجید بدانه درباره حضرت صدیقه^(ص) نیست بلکه حقیقتی پنهان بر ماست؛ چون حضرت زهرا^(ص) در چنان اوجی از مقام و شأن قرار دارند که ما قدرت درکشان را نداریم و قدر ایشان همچون شب قدر، مخفی است.

مادری در سیره فاطمی

قله الگوهای رفتاری برای زنان امروز مادر سیره فاطمی، ارزشی است که حضرت^(ص) برای نقش همسری و مادری قائل هستند. در سیره فاطمی، مادری یعنی تربیت انسان و تولید بالاترین محصول عالم، خدا به مادر این افتخار را داده است که ظرف رشد و نمو انسان باشد، لذا مادر رکن اصلی خانواده است و بدون مادر، خانواده از هم فرومی‌پاشد. حضرت زهرا^(ص) با معرفت درباره این نقش، در نبود حضرت امیر^(ع) و درگیری‌های ایشان به جنگ و جهاد و گسترش اسلام، امور منزل را عهده‌دار بودند و این خلأ حضور را قوی می‌کردند و امیرالمؤمنین^(ع) هم دلگرم به حضور ایشان در خانه بودند و این درسی آموزنده و راهگشا برای زنان ماست که موجب دلگرمی همسران خود باشند.

سرمه زنان از رحمت خدا، بیشتر است

زن در یک کلمه لطیف، سرشار از احساس و مظهر جمال خداست. شاید زیباترین و کامل‌ترین تعبیر را امیرالمؤمنین^(ع) دارند که فرمودند: «إِنَّ الْمَرْأَةَ رِجَاءٌ وَلَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ» زن گل است، یعنی دنیایی از احساسات و عواطف است و خدا از این نظر به زن با لطف ویژه‌ای کرده که این لطف را به مردان نکرده است، یعنی سهم خانم‌ها از جمال و رحمت خدا بسیار بیشتر از مردان است. یک دختر تا از دواج نکرده و مادر نشده است، چه بسا خوابش سنگین باشد، اما به محض اینکه مادر می‌شود، خوابش سبک می‌شود و بی‌خوابی را عاشقانه تحمل می‌کند.

برای مادری ابتدا باید به مقام بندگی رسید

یکی از راه‌های ادای دین به مادر، علم به مقام مادری است؛ یعنی بدانیم مادر چه کرده است و چه نقشی در حیات مادر دارد و این مقام را راج بگذاریم، پیامبر^(ص) در پرسش از ادای حق مادر فرمودند: «اگر به اندازه ریگ‌های بیابان و قطرات باران مقابل مادر بایستید، قدر یک روز را نمی‌توانید ادا کنید». اینکه متأسفانه امروز شاهدیم مقام مادری دچار آسیب‌ها و آفت‌هایی شده است، به دلیل آسیب‌هایی است که مقام بندگی دچارشان شده است. بنده، امر مولایم را قدر هم سخت باشد، اجابت می‌کند، وقتی بندگی را ادا کردیم، شان مادری را هم به جامی آوریم.

آمنه مستقیم^(۱) «زن» و «مادر» شاید در ظاهر واژه‌هایی کوتاه و مختصر باشند اما در باطن، جهانی از حرف و معرفت را در خود جای داده‌اند؛ مقامی که هیچ مکتب و دینی مثل اسلام به آن ارجح ننهاد و الگوهای بی‌نظیری از آن را در اختیار ما قرار نداده است. در هفته گرامیداشت مقام زن و مادر و در ایام ولادت باسعادت حضرت فاطمه^(ص)، با حجت‌الاسلام والمسلمین محمد جواد نطافت یزدی، عضو شورای عالی حوزه علمیه خراسان و رئیس مجتمع تربیتی آموزشی حضرت مهدی^(عج)، درباره اهمیت جایگاه مادری و حفظ آن و نیز وظایف فرزندان و خانواده در تکریم و تعظیم مقام والای مادر، گفت‌وگو کرده‌ایم.

زنان، دنبال رقابت با مردان نباشند

حضرت زهرا^(ص) از طریق مادری همه عالم را تحت تأثیر خود قرار داده‌اند و عالم امکان تا قیامت، متأثر از فرزندان^(۱) است که ایشان در دامان پر مهر و عاطفه خود پرورش دادند. تعظیم و تکریم چنین مقام با عظمتی، نباید محدود به یک روز باشد. مادری که با یک دست گهواره را تکان می‌دهد و با دست دیگر عالم را تکان می‌دهد، نباید دنبال رقابت با مردان باشد و هیچ چیز جز فرزند و تربیت او نباید ترجیح و اولویت مادر باشد.

مادری، منافع متقابل دارد

جریان‌هایی مثل فمینیسم این شأن و مقام را تحقیر می‌کنند، در حالی که متوجه نیستند مادری منافع متقابل دارد و این ابراز محبت و عاطفه به فرزند، برای مادر بهترین دستاورد است؛ چون اساساً فطرت زن با مادری گره خورده است و از کودکی عاطفه مادری را با درآغوش گرفتن عروسک و ابراز محبت به عروسک‌ها نشان می‌دهد، قرآن و آموزه‌های دینی هم برای مادر جایگاهی ویژه قائل هستند، چنان‌که حضرت عیسی^(ع) افتخار می‌کرد که نسبت به مادر خود نیکوکار است.

مادری، معامله با خداست

مادری معامله با خدا و مصداق آیه «وَمَنْ الثَّانِ مِنَ يَتْرِي نَفْسَهُ انْتِفَاءً مَرْضَاتٍ...» (بقره، ۲۴۷) است، زنان که به جهاد سخت نمی‌روند اما با فروش جان در راه خدا از طریق مادری و فرزندپروری، می‌توانند با خدا معامله کنند، لذا خوب است مادران لَوْجَه... مادری کنند؛ همان تعبیری که قرآن برای حضرت زهرا^(ص) و امیرالمؤمنین^(ع) به کار برده است. مادری که این چنین باشد حتی اگر از فرزند بی‌مهری ببیند، کم نمی‌آورد.

انس با مادر؛ برتر از یک سال عبادت

محبت و نیکی به مادر به قدری مهم است که حتی در شرایطی بر جهاد اولویت دارد؛ چون جهاد و حضور در جبهه، واجب کفایی است؛ لذا پیامبر^(ص) به کسی که می‌خواست در جنگی شرکت کند که به اندازه کافی نیرو بود و او مادر پیری داشت، فرمودند: «به مادرت برس؛ قسم به خدایی که مرا به رسالت برانگیخت، انس با مادر بهتر از یک سال عبادت خداست» و از امام سجاد^(ع) است که فرمودند: «حق مادر این است که بدانی تو را حمل کرد به شکلی که فرد دیگری را حمل نمی‌کند، شیره جانش را داد که کسی چنین نمی‌کند و با همه وجودش تو را حفظ کرد».

بهترین هدیه برای مادر

بهترین هدیه برای مادر اخلاق نیکو، درک کردن و قدرشناسی و زبان تشکرآمیز است. احترام به مادر از آن جاهایی است که تظاهر و ریا در آن خوب و بجا و عین اخلاص است؛ برای همین هم گفته شده از جمله حقوق فرزندان بر پدر، احترام به مادر آن هاست. باید هم خود به مادرانمان احترام بگذاریم و هم این فرهنگ را به نسل‌های بعد منتقل کنیم. این فقط مربوط به زمان حیات مادر نیست، بعد از مرگ هم باید به زیارت قبر مادران رفت و برایشان خیرات و میراث کرد. در روایت داریم فرزندان^(۱) اهل نیکی و احسان به پدر و مادر بودند اما بعد از مرگ، پدر و مادر را فراموش کردند و عاق والدین شدند!

کنو علی^(ع)، مادری نمونه

اگرچه حضرت زهرا^(ص) محدثه بودند و جبرائیل با ایشان سخن می‌گفت، فضل و کمالات، جایگاه همسری و مادری را فراموش نکردند و در بالاترین تراز زن مسلمان قرار داشتند، ایشان کنو امیرالمؤمنین^(ع) بودند؛ یعنی در معرفت، علم، شجاعت و درایت چیزی از علی^(ع) کم نداشتند و اگر زهرای مرضیه^(ص) نبودند، همسری کنو و هم‌شان علی بن ابیطالب^(ع) برای ایشان پیدا نمی‌شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین نطافت یزدی، محبت و نیکی به مادر به قدری مهم است که حتی در شرایطی بر جهاد اولویت دارد؛ چون جهاد و حضور در جبهه، واجب کفایی است